

IDENTITATEA NAȚIONALĂ ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

NATIONAL IDENTITY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Văduva Maria

PhD lecturer, Constantin Brâncuși University

Abstract

Globalization reflects a wider perception of the fact that the world is quickly becoming a joint social space under technological and economical influences, evolution in one part of the world can have repercussion on individuals.

The scale of economic and contemporary changes seems to exceed national governments possibilities.

Globalization highlights the limits of national politics, it is basically a myth that estimates the reality of an economy divided into regional blocks in which national governments remain powerful.

Economic globalization creates new forms of social organization that will eventually replace nation states as main economic unities of the world society.

There is a considerable normative divergence between the neo-liberals that salute the triumph of individual autonomy and the principle of market above state power and the radicals that think globalization represents the victory of global capitalism.

In the hiperglobalistic vision, economic and political power become efectively denationalized so that nation states become more and more a transitional way or organizing and managing economic problems, being the fundamental reconfiguration of the frame of human action.

Keywords: National identity, Globalization, economic crisis, nation, regionalization

Introducere

Problema identității naționale este introdusă pe agenda politică de către globalizare și regionalizarea inflației în era contemporană.

Economiile sunt într-o continuă evoluție, iar globalizarea este un fenomen ce se exercită continuu: orientarea către sectorul serviciilor din partea economiilor care ajung la un

anumit grad de maturitate; deplasarea spre locurile de muncă care înglobează mai multe aptitudini. Aceste tipuri de evoluție vor avea loc indiferent de modul de extindere al procesului globalizării.

Globalizarea face acest proces mai ușor și mai puțin costisitor, permițând economiei pe ansamblu, prin aducerea avantajelor fluxurilor de capital, inovațiilor și prețurilor reduse de import.

Reducerea șomajului, creșterea economică și standardele de viață sunt mai ridicate decât într-o economie închisă.

Între diferite grupuri de țări, avantajele au o disfuncție inegală, fiind pentru unii un dezavantaj.

Lucrătorii din domeniul industriilor vechi iau pauze mai mici să se redreseze pentru a putea servi marilor industrii. Orientarea politicilor este greu de depistat, spre salvarea intereselor unor grupuri sociale constituite din muncitori cu salarii reduse sau pentru restricționarea schimburilor comerciale și de capital. O astfel de abordare ar putea ajuta în special pe termen scurt, însă totul va fi contrar standardelor de viață ale populației, recurgând la promovarea politicilor care încurajează integrarea în economia globală, cu găsirea de soluții viabile pentru cei care ar fi dezavantajați de această orientare. Datorită politicilor care susțin globalizarea prin promovarea unei economii deschise, economia pe ansamblu va prospera.

Modernitatea¹ nu este cucerită cu forțele proprii, statul poate să favorizeze în cea mai mare măsură ca agenții activi ai populației sale să fie antrenați în activitatea de conectare la sistemul global, fiind importante și funcțiile de tranzit, pentru că ele aduc vizitatori care cresc ponderea serviciilor, iar locurile unde sunt situate băncile atrag lumea afacerilor, iar avantajele sunt favorabile populației.

Cooperarea globală se impune tot mai mult într-o lume tot mai interdependentă, arătând incapacitatea națiunilor de a face față sfidărilor sociale, economice, ambientale pe cont propriu.

Integrarea economică restrânge spațiul comunităților politice. Politica locală și regională se dezvoltă, iar oamenii politici naționali suportă o critică, producându-se efecte la nivel politic decât economic, pentru a asigura rolul fundamental, trasarea perimetrului democrației.

¹ Held D., M.C. Grew A., *Transformările globale. Politică, economie și cultură*, Polirom, 2004

Economia care devorează politica² este evidențiată de faptul că economia mondială a ajuns la dimensiuni mai mari, începând să capete forme noi. Regionalizarea nu este un obstacol în calea globalizării, care este o consecință a transnaționalizării³.

Avuția principală a unei națiuni constă în priceperea și ingeniozitatea cetățenilor săi. Cu cât frontierele devin tot mai puțin însemnate sub aspect economic, cetățenii au cele mai mari șanse de a de îmbogăți, fiind tentați să se elibereze de legătura loialității naționale.

Lumea de azi nu se poate constitui ca formând una și aceeași civilizație, nici sub raportul instituțiilor politice, nici din punct de vedere al dezvoltării și bogăției, nici prin legile civile și penale, nici prin obiceiuri și mai puțin sub raportul credințelor, a mentalităților, religiei morale.

Un popor reprezintă o integrare ce nu se realizează spontan, ci presupune încercări, erori, sacrificii, o trudă întinsă pe sute de ani. O individualitate puternică supune acele puteri centrifuge și de disociere, dar strădania lor este corodată de interese parțiale. Porțiunile care rămân consolidate în fiecare perioadă de regres reprezintă câștigul ce se acumulează continuu.

Crizele economice ale viitorului trebuie să difere de cele ale zilei de ieri ca urmare a circumstanțelor economice modificate, a factorilor psihosociali care trebuie luați în calcul.

Mutația istorică spre diversitatea socială este opusă tradiționalei presiuni către uniformitate și standardizare ce determină o economie mai complexă. Noua diversitate este indicată de faptul că societatea se transferă de pe bazele industriale către multiculturalism. Fiecare societate trebuie să-și redefinească elementele fundamentale ale contractului său social, iar globalizarea este un test.

Reperle identității naționale se situează într-un registru istoric al constituirii de sine și într-un registru etno – geografic european la limita confluențelor cu alte popoare și a delimitărilor de acestea în aria continentală de apartenență comună.

Identitatea națională se referă la mai multe elemente constitutive: etnogeneze, limbă, teritoriu, spiritualitate creativă, continuitate, caracteristici etnopsihologice, matrice culturală specifică, construcție națională etnică. Fiecare din aceste elemente nu este un atribut intrinsec, devine relevant prin raportare la determinațiile europene care, implicit, se regăsesc în dimensiunea identitară națională primordială.

Murcea Vulcănescu afirmă că „tăria spirituală a unui neam se măsoară după gradul în care este în stare să impună altora perspectiva lui proprie a existenței... să facă pe străin să încline spre chuipul lui, de a lua atitudine... Iar dacă noi existăm într-adevăr nu numai ca o

² Susan Strange, *The Retreat of the State*, Macmillan, 1996

³ Hans – Peter Martin, Harold Schumann, *Capcava glonalizării*, Editura Economică, 1999

colectivitate biologică, dar și ca o ființă spirituală, nu se poate să nu avem o față a noastră proprie, un chip neasemănat de a răsfrânge lumea aceasta a lui Dumnezeu, la care să voim să reducem pe toate celelalte, care chip ne este, oarecum, justificarea existenței noastre deosebite de lume, în marea cea mare a fapturilor lui Dumnezeu”, punând problema necesității de a căuta axa de orientare a spiritului românesc în existența și rațiunea prin care ne justificăm dreptul de a fi români în fața spiritului pur.

Identitatea națională devine mai puțin o moștenire organică generată de apartenența la o anumită limbă, tradiție, cât și o continuă construcție și negociere socioculturală. Natura identității se exprimă mai mult prin ansamblul reprezentărilor comune membrilor unui grup național. A fi român, nu înseamnă numai moștenirea unei anumite etnii, limbi, tradiții printr-o filiație genealogică, verticală, ci înainte de toate, o anumită imagine de sine, reprezentarea unui destin istoric particular, mobilizarea unei anumite memorii colective⁴. Românismul și dimensiunea existențială românească, stilul mioritic al culturii românești, nu sunt o insulă izolată în contextul unitar existențial și valoric european. „Fiecare popor reprezintă o sinteză nerepetabilă de evenimente. Și, dacă fiecare contact lasă în sufletul popular un precipitat specific, se poate spune că sufletul unui popor nu este decât o anumită arhitectură de ispite. Fiecare influență suferită de planul nostru ar putea fi analizată separat și ispita rezultată ar putea fi cercetată de ea însăși spre a vedea ce contribuție poate da la lămurirea dimensiunii românești a existenței. Am suprapune astfel: ispitei tracice o anumită ispită romană, una slavă, una greco – bozantină, una franceză, una germană, care ar veni să aducă fiecare o anumită calitate structurală sufletului românesc” - Mircea Vulcănescu. Acest autor susține că pentru a putea înțelege cultura românească va trebui să se țină cont de faptul că aceasta este o cultură de sinteză între Răsărit și Apus, oraș și sat, activism și contemplație, teocentrism și antropocentrism.

Românii sunt un popor născut în Europa și nu venit de aiurea; românii asimilează influențele celor mai târziu intrați în spațiul european, dar nu-și pierd identitatea, dimpotrivă, și-o consolidează deschizându-se spre noi posibilități de adaptare fără să-i peturbe o realitate trecătoare.

Tudorescu susține că românul manifestă un anumit dezinteres pentru eficiența imediată, îl preocupă mai puțin ordinea și siguranța în structuri, societăți bine alcătuite formal, perpece istoria cu o anumită detașare, având în subconștient convingerea că aceasta nu-l poate dezrădăcina existențial și manifesta o înclinație spre fatalism. Românul, deși european prin

⁴ Luca Sabina – Adina, *Identitatea socioculturală a tinerilor*, Institutul European, Iași, 2010

origine și apartenență ideologică, este tentat să năzuiască spre o bunăstare spirituală mai mult decât una materială. Pentru el are o mai mare căutare libertatea de credință, cea morală și interioară, decât libertatea de manifestare prin exteriorizare individuală și imediată. Nu întâmplător poporul român nu a fost niciodată unul cuceritor și nici nu-și epuizează energiile în acțiuni de răfuială și de intoleranță.

Trăsăturile cele mai relevante pentru portretul psihologic al poporului român ar fi solidaritatea și libertatea. Spiritul de solidaritate echivalează cu funcționarea unui sentiment elementar; ne-am ținut laolaltă și am rezistat contra celor ce ne amenințau din toate părțile. Din substanța specifică a conceptului de solidaritate rezultă în accepțiunea axiologică a poporului român și o semnificație aparte a conceptului de libertate. Românul semnifică libertatea mai ales ca neatârnare și independență, nu are sentimentul pierderii absolute, a iremediabilității.

Psihologia poporului român are influențe atât occidentale, cât și orientale, apărând hotărâri pozitive și nefaste, însă important este că românii au reușit să-și păstreze identitatea dincolo de toate influențele primite de-a lungul timpului.

Convergența semantică a valorilor culturale în unitatea codurilor prin care națiunea își traduce și exprimă totalitatea experiențelor de viață este puternică, forță integratoare. Această convergență nu anulează diversitatea intereselor promovate de grupuri sociale.

Definiția etnică a națiunii își are pivotul în identitatea culturală fără a subaprecia alte dimensiuni, iar definiția politică a națiunii își are pivotul în recunoașterea voluntară a indivizilor ce aparțin aceluiași stat ca cetățeni loiali ce respectă aceleași legi, drepturi, îndatoriri, subapreciind diferențele ce țin de originea lor etnică.

Națiunea este asociată cu tradiția etnică și folclorul cu limba și cultura populară, cu obiceiurile, mitologia națională, spiritul național, geniul național, istoria, religia, cu valorile spirituale în general, diferențiate etnic și orientate spontan spre particularitatea lor ireductibilă.

Identitatea etnică s-a sprijinit inițial pe limbă, reprezentări religioase și elemente ale culturii materiale ce asigurau reproducerea existențială a modului lor de viață. Treptat, sfera valorilor și a manifestărilor cu relevanță identitară s-a lărgit pe măsură ce a crescut și densitatea creațiilor spirituale și simbolice.

Privind identitățile naționale din perspectivă politică, Polly Toynbee este de părere că „o dată ce democrație care se revarsă peste granițe ani de-a rândul, începe să se producă și o erodare a granițelor înseși, inducând multura dintre noi sentimentul panicii patriotice”.

Identitatea este o combinație de fragmente de identificare vechi; problemele, conflictele de identitate, sunt condiții necesare ale dezvoltării identității, indivizii sunt responsabili de acțiunile și de traiectoria lor existențială.

În epoca contemporană, identitatea se consideră ca fiind un concept aflat la interferența mai multor coordonate: eul fizic și cel psihic, individ, societate și mass-media, teorie, practică, fiind o unealtă convenabilă prin care putem înțelege și caracteriza mai multe aspecte: personale, sociale, culturale, inter-relaționare, de constituire a identității de rol a vieții contemporane.

Globalizarea a ridicat problema locului și rolului statului națiune în relațiile economice mondiale. Conform specialiștilor⁵, globalizarea presupune în timp diluarea ideii de stat națiune și în final dispariția statelor naționale, ideea de stat națiune nefiind compatibilă cu ideea de lume globală.

În același timp există și suporterii ai ideii că globalizarea nu presupune eliminarea statului și a ideii de națiune. Globalizarea presupune reducerea intervenționalismului statal, reducerea rolului autorității statale de creare a barierelor de ordin național între economii, dar nu și dispariția ideii de stat, al cărui rol ar fi cel de elaborare și aplicare a politicilor economice naționale; în cadrul unei națiuni, legăturile, stocul comun de valori culturale împărtășite în comun de componenții acestuia nu sunt create sau impuse de o autoritate, sunt legături mult prea puternice pe care globalizarea nu le va putea elimina, constituindu-se ca un element de menținere a unității și integrității naționale, globalizarea nu va genera dispariția ideii de națiune.

Globalizarea presupune creșterea interdependențelor economice și politice dintre economiile naționale, permițând apariția efectului de domino – cu cât gradul de integrare și interdependență între componente este mai mare, cu atât efectele negative induse de apariția unui dezechilibru sau evoluție nefavorabilă într-o componentă participantă la sistemul global integrat sunt mai ample și efectul distructiv asupra întregului sistem este mai mare.

Economiile naționale mici sau mai puțin dezvoltate și cele puternice sau mari, pentru a gestiona mai bine efectele negative ale globalizării, își vor crește artificial forța prin participarea la grupuri regionale.

Gruparea regională va putea face față mai bine presiunilor concurențiale și va putea gestiona mai bine efectele globalizării. Regionalizarea devine o formă de reacție la globalizare. Economiile naționale care de tem de efectele globalizării, pot experimenta

⁵ Karten David, *Corporațiile conduc lumea*, Ed. Oscar Print, 1995

efectele acestui proces participând la aranjamente regionale. Teama de globalizare poate imprima o dinamică acceptuată a regionalizării. Participarea blocurilor regionale la aranjamente interregionale poate fi privită ca o cale spre globalizare.

Bibliografie

1. Bari I., *Globalizare și probleme globale*, Editura Economică, București, 2001
2. Held D., Mc Graw A., Goldblatt D. Perraton I., *Transformări globale*”, Politică, economie și cultură, Polirom, 2004
3. Luca A.S., *Identitatea socioculturală a tinerilor*, Institutul European, Iași, 2010
4. Luca A.S., *Tânăr în România. Noi valori, noi identități*, Institutul European, Iași, 2010
5. Lipsey R, Chrystal R.A., *Economia pozitivă*, Editura Economică, București, 2009
6. Niculescu M., *Diagnosticul global strategic*, Editura Economică, București, 2009